

Bierzgłowo (gm. Lubianka) - kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP powstał po roku 1300, pierwotnie pod wezwaniem św. Wawrzyńca. Pierwsze pisane wzmianki o kościele pochodzą z 1319 r. Zbudowany z polnych kamieni (cegiele użyto tylko w szczytach, portalach, narożach i obramowaniach otworów okiennych) zaliczany jest do najstarszych budowli sakralnych Ziemi Chełmińskiej. Posiada bogate wyposażenie wnętrza - 3 barokowe ołtarze (złożony ołtarz główny oraz dwa ołtarze boczne) i strop kasetonowy z 1938 r. W ostatnich latach odkryto zachowane na ścianach, dwa polichromowane znaki konsekracyjne (zacheuski).

Chełmża (m. Chełmża) - Konkatedra Świętej Trójcy - dawna katedra biskupstwa chełmińskiego. Wznoszona etapami od 1251 r. do poł. XIV w., w czasie budowy była dwukrotnie niszczone najazdami Prusów (1267 i 1286). W 1422 r., w wyniku najazdów litewsko-tatarskich, nastąpił pożar kościoła. Konkatedra jest kościołem trójnawowym, o korpusie halowym, z transeptem. Posiada barokowe zakończenie wieży z 1699 r., ceglana fakturę prezbiterium a przykryta jest gwiazdzistymi sklepieniami z żebrem przewodnim i żebrowymi wpisanymi. Wewnątrz znajdują się fragmenty płyty nagrobnej wielkiego mistrza Zygryfda von Feuchtwangen z 1311 r. oraz barokowy ołtarz główny z około 1650 r.

Chełmża (m. Chełmża) - kościół filialny pw. św. Mikołaja z 1248 r. jest trójnawowy, z neogotyckim transeptem i masywną wieżą od strony zachodniej. Budynek jest murowany z cegły w wątku wendyjskim, z użyciem kamienia polnego w dolnych częściach ścian. Prezbiterium jest przekryte sklepieniem krzyżowo-żebrowym z pocz. XIV w., natomiast nawy nakryte są drewnianymi stropami belkowymi. Wieża posiada dach czterospadowy z osadzoną na szczycie latarnią, zwieńczoną iglicą. Wnętrze ma układ pseudobazyliki z manierystycznym ołtarzem głównym, średniowieczną granitową kropielnicą i wmurowanymi w ścianach płytami nagrobnymi z 1696 i 1718 r.

Czarnowo (gm. Zławieś Wielka) - kościół pw. św. Marcina sprzed 1300 r., restaurowany w 1498 r. W XVII w. dobudowano zakrystię. Obok kościoła znajduje się drewniana dzwonnica z XVIII w. Kościół murowany z cegły, jednonawowy z prosto zamkniętym prezbiterium i nowszą, drewniano-szkieletową kwadratową wieżą. Wewnątrz granitowa kropielnica (prawdopodobnie średniowieczna), ołtarz główny późnobarokowy z pierwszej połowy XVIII w., chór muzyczny z XVIII w., ława kolatorska z przełomu XVI i XVII w., a także płaskorzeźby gotyckie - św. Biskupa z XV w. i alabastrowa z grupą Ukrzyżowania z pierwszej połowy XV w. Dzwony z 1609 i 1755 r. Najstarsza płyta nagrobna pochodzi z 1535 r.

Czernikowo (gm. Czernikowo) - pierwsza tutejsza świątynia była skromną budowlą drewnianą, zbudowaną w XIII w., posiadającą gotycki dzwon z 1286 r. Pierwotnie gotycki kościół wzniesli prawdopodobnie biskupi płoccy, właściciele wsi, około 1370 r. Świątynia była remontowana i częściowo odbudowana w XVI wieku. W latach 1641 i 1904 została przebudowana w stylu barokowym. W latach 60-tych kościół uległ regotyżacji. Odkryto m.in. cegłę gotycką, portal z uskokami i

blendy okienne. Wystrój wnętrza pozostał głównie barokowo - ludowy.

Dźwierzno (gm. Chełmża) - jednonawowy, kamienny kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, wzniesli ok. roku 1300 Krzyżacy, którzy wydzielili wówczas tutejszą parafię z chełmyńskiej. W czasie wojen szwedzkich uległ zniszczeniu, ale wkrótce został odbudowany. W 1864 r. dobudowano ceglana wieżę. Według wizytacji biskupiej z 1874 r., znajdujący się w tutejszym kościele obraz Przemienienia Pańskiego uchodził wśród okolicznej ludności za cudowny i przyciągał do kościoła wielotysięczne rzesze pielgrzymów. Barokowe wyposażenie wnętrza pochodzi z XVIII w.

Gostkowo (gm. Lysomice) - kościół pw. Wniebowzięcia NMP z przełomu XIII i XIV w. Murowany z kamienia polnego i cegły, jest budynkiem jednonawowym, z prosto zamkniętym prezbiterium i drewnianym stropem. W 1928 r. do kościoła dobudowano wieżę.

We wnętrzu do dzisiaj pozostały gotyckie rzeźby z XIV w. m.in. z grupy Ukrzyżowania z ok. 1330 r. Pozostałe wyposażenie wnętrza głównie barokowe to XVIII-wieczny ołtarz główny, ołtarze boczne, stalle, ambona rokokowa. Na wieży natomiast znajdują się dwa dzwony - pierwszy późnogotycki z 1511 r. i drugi z 1570 r.

Grębocin (gm. Lubicz) - kościół gotycki z przełomu XIII/XIV w., pierwotnie pw. św. Barbary, z wieżą dobudowaną około połowy XIV w., przebudowany w 1687 r. W latach 1565-1945 ewangelicki. W XVII w. był miejscem sporów na tle wyznaniowym. W latach 20. XX w. został pozbawiony funkcji sakralnej, a następnie w latach 80. XX w. uległ dewastacji. W roku 1998 rozpoczął się generalny remont świątyni, w której obecnie mieści się Muzeum Piśmiennictwa i Drukarstwa.

Gronowo (gm. Lubicz) - kościół św. Mikołaja z I połowy XIV w. z późnorenesansową wieżą dostawioną w I połowie XVII w. Świątynia wybudowana przez Krzyżaków, została poważnie zniszczona w XVII w. w czasie wojny polsko - szwedzkiej. Budowla gotycka, orientowana, wzniesiona na cokole, murowana z cegły, z częściowym użyciem kamienia polnego w prezbiterium, ścianie zachodniej nawy i podmurówce wieży. Wewnątrz

znajduje się barokowy ołtarz główny z chrzcielnicą oraz późnogotycka rzeźba Marii z Dzieciątkiem z początku XVI w.

Grzywna (gm. Chełmża) - kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej z przełomu XIII i XIV wieku. Ceglano-kamienny, jednonawowy z prosto zamkniętym prezbiterium i kwadratową wieżą dobudowaną w 1906 r. Wewnątrz, nad prezbiterium znajduje się

krzyżowe sklepienie a nad nawą strop płaski. Wnętrze świątyni renesansowe i barokowe z końca XVI i pocz. XVIII w. z rzeźbą św. Jana z XV w., ławą kolatorską z XVI w., płyty nagrobne z XVI-XVII w.

Kielbasin (gm. Chełmża) - kościół Naro-dzenia NMP z pierwszej połowy XIV w., murowany z kamienia polnego i cegły. Salowy z wieżą od zachodu. W czasie potopy szwedzkiego kościół został częściowo zniszczony. Odbudowano go w drugiej połowie XV w.

Wypożazenie - głównie późnobarokowe (regencyjne) pochodzi z XVIII w. Ołtarz główny i ołtarze boczne powstały ok. 1730 r. W latach 1999-2001 kościół był poddany pracom konserwatorskim, za które otrzymał wyróżnienie w konkursie "Zabytek Zadbane".

Nawra (gm. Chełmża) - gotycko-barkowy kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej z kamieni polnych i cegły powstał prawdopodobnie w XIV w., przebudowany po 1661 i w latach 1778-86. Wewnątrz wyposażenie barokowe. W rokokowym ołtarzu głównym obraz

Matki Boskiej z Dzieciątkiem z pierwszej połowy XVII wieku, w sukience z 1767. Według legendy obraz przywieziony został z niewoli moskiewskiej przez Bernarda Kruszyńskiego. Wśród pozostałego wyposażenia znajdują się: epitafium Kruszyńskich z 1815, fundacji Konstantego Kruszyńskiego, ołtarze boczne z przełomu XVII i XVIII w., późnorenesansowe stalle z pierwszej połowy XVII w., rokokowa ambona z drugiej połowy XVIII w.

Papowo Toruńskie (gm. Łysomice) - kościół św. Mikołaja, wzniesiony z cegły przed 1300 r. jako jednonawowy. Rozbudowany w latach 1906-1907 o wieżę i nawę boczną. Wyposażenie wnętrza późnobarokowe i rokokowe: ołtarz główny z 1720 r., ołtarze boczne z XVIII i XVII w., chrzcielnica z I połowy XVIII w., ambona z ok. 1720, kropielnica granitowa, prawdopodobnie średniowieczna. Na wieży gotycki dzwon z ok. 1370 r. Rzeźby późnogotyckie z początku XVI w.

Przecno (gm. Łubianka) - kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z przełomu XIII i XIV w., ukończony około 1315 r. Jednonawowy z trójbocznie zamkniętym prezbiterium i wieżą od zachodu. Wewnątrz znajduje się barokowe wyposażenie, w tym ołtarz główny z ok. 1700 r., z manierystycznym obrazem Ukrzyżowania z przełomu XVI i XVII w. Chór wybudowany w połowie XVII w., na nim późnobarokowe organy z końca XVIII w.

Świerczynki (gm. Łysomice) - kościół św. Janów wzniesiony ok. 1300 r., kamienno-ceglany, jednonawowy z trójbocznie zamkniętym prezbiterium i kwadratową wieżą wtopioną w bryłę korpusu od zachodu. Wewnątrz, w prezbiterium pierwotnie sklepionym - strop płaski z czasu restauracji w XVIII w., w nawie - strop płaski z 1914 r. Część wyposażenia barokowego pochodzi z XVIII w. Gotycka rzeźba Trójcy Św. z pocz. XVI w.

Starostwo Powiatowe w Toruniu

ul. Towarowa 4-6,

87-100 Toruń

tel.: (056) 662-88-88, fax.: (56) 662-88-89

promocja@powiattorunski.pl

POWIAT TORUŃSKI

GOTYCKIE KOŚCIOŁY

www.powiattorunski.pl